Audit financiar, XVIII, Nr. 3(159)/**2020**, *498-510*
ISSN: 1583-5812; ISSN on-line: 1844-8801

Percepția profesioniştilor contabili din România asupra interacțiunii imagine fidelă – prudență

Drd. Claudia Cătălina CIOCAN,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România, Facultatea de Economie şi Administrarea Afacerilor, e-mail: ciocan_claudia_catalina@yahoo.com

Prof. univ. dr. Iuliana GEORGESCU,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România, Facultatea de Economie şi Administrarea Afacerilor, e-mail: iuliag@uaic.ro

Conf. univ. dr. Mihai CARP,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România, Facultatea de Economie şi Administrarea Afacerilor, e-mail: mihai.carp@feaa.uaic.ro

Rezumat

Pornind de la premisa existenței unui potențial conflict între imaginea fidelă şi principiul prudenței, autorii şi-au propus ca, pe baza unui sondaj de opinie, să identifice percepția unor persoane reprezentative ale profesiei contabile din România, şi anume experți contabili, auditori financiari şi economişti contabili fără calitatea de expert, asupra următoarelor aspecte: semnificația imaginii fidele, necesitatea atribuirii unei definiții universal acceptate acestui concept, semnificația contabilității creative, utilizarea prudenței cu scopul de a manipula rezultatele unei companii prin intermediul prudenței şi, nu în ultimul rând, asupra relației dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței. În urma studiului întreprins, s-a putut observa că interpretarea cea mai reprezentativă a imaginii fidele este cea de „aplicare cu bună credință a tuturor principiilor contabile". În ceea ce priveşte contabilitatea creativă, aceasta a fost percepută cu precădere drept o modalitate de a manipula rezultatele în limita legii, majoritatea respondenților considerând că reglementările contabile actuale facilitează existența unor astfel de practici. În ceea ce priveşte relația dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței, în limita eşantionului analizat, profesioniştii contabili români o percep drept una de completare, în sensul că implică aplicarea prudenței cu scopul de a obține o imagine care să reprezinte realitatea economică.

Cuvinte-cheie: *imagine fidelă; prudență; contabilitate creativă; chestionar; principii contabile; manipularea rezultatelor*

Clasificare JEL: *M41*

Vă rugăm să citați acest articol astfel:
Ciocan, C. C., Georgescu, I., Carp, M. (2020), The Perception of the Representatives of the Accounting Profession from Romania on the Relationship between Conservatism and True and Fair View, *Audit Financiar*, vol. XVIII, no. 3(159)/2020, pp. 585-598, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/159/022

Link permanent pentru acest document:
http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2020/159/022
Data primirii articolului: 10.04.2020
Data revizuirii: 13.04.2020
Data acceptării: 28.06.2020

Introducere

Evoluția continuă şi transformările care au loc în mediul de afaceri la nivel global ne fac să vorbim din ce în ce mai frecvent de un cadru de referință unic care să reglementeze activitatea contabilă, indiferent de poziția geografică sau diferențele socio-culturale, de un model internațional, mondial, care să sporească transparența, relevanța şi comparabilitatea raportărilor financiare şi care să faciliteze atragerea de fonduri prin intermediul pieţelor de capital din toate colțurile lumii. Astfel, în contextul globalizării, al normalizării şi armonizării contabile care au adus în prim plan Standardele Internaționale de Raportare Financiară, am considerat necesară o clarificare a relației dintre cele două concepte: imaginea fidelă şi prudența, concepte ce provin din culturi contabile diferite (imaginea fidelă fiind caracteristică sistemului contabil anglo-saxon, iar prudența – specifică sistemului european-continental) şi care sunt considerate fiecare de o importanță deosebită în locul de proveniență, precum şi a problemelor şi influențelor pe care această relație le poate genera.

Am avut în vedere, în acest sens, faptul că în literatura de specialitate se conturează două păreri în antiteză, sugerând, după caz: *o stare conflictuală*, care presupune excluderea prudenței în vederea obținerii unei imagini fidele sau *o stare de complementaritate,* care implică aplicarea prudenței, alături de alte principii, în scopul obținerii imaginii fidele.

Ne propunem, în cele ce urmează, să prezentăm: stadiul actual al cunoaşterii cu privire la *legătura dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței* (prima secțiune), metodologia aplicată în cadrul studiului întreprins (secțiunea a doua), analiza rezultatelor şi identificarea percepției profesioniştilor contabili cu privire la problemele prezentate (secțiunea a treia), precum şi concluziile şi limitele studiului (ultima secțiune).

1. Sinteza literaturii de specialitate

Cu toate că, în general, prudența este acceptată, relația acesteia cu obiectivul imaginii fidele este una controversată. Cercetarea noastră s-a concentrat pe raportul dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței deoarece se consideră că această legătură suscită cele mai multe dezbateri în rândul teoreticienilor, dar şi al practicienilor din domeniu. Înainte de a prezenta rezultatele analizei noastre, considerăm necesară o trecere în revistă a principalelor argumente contra şi pro prudență şi o sinteză a opiniilor identificate în literatura de specialitate cu privire la tipul de relație dintre cele două.

1.1. Perspectiva conflictuală asupra relației prudență – imagine fidelă în literatura de specialitate

Principalele argumente împotriva prudenței, conform ACCA (2014) privesc neutralitatea şi comparabilitatea situațiilor financiare. Analiştii financiari doresc ca managementul să raporteze rezultatele efective într-un mod transparent, nepărtinitor, neutru, atât pentru cazul în care veştile sunt bune, cât şi pentru cazul celor rele. În situația în care există incertitudini, aceştia au nevoie de cea mai bună estimare, cu prezentarea bazei pe care a fost făcută această estimare. De asemenea, este contestat faptul că, deşi prudența poate împiedica supraestimarea profiturilor într-un an, o asemenea reducere poate duce pur şi simplu la supradimensionarea lor într-o perioadă ulterioară, ceea ce se va concretiza în rezultate exagerate în acea perioadă.

În literatura de specialitate, o primă opinie cu privire la starea conflictuală dintre cele două concepte poate fi atribuită lui Hinton (1972), prezentată de Evans & Nobes (1996, p. 366), conform căreia prudența este în neconcordanță cu ideea conform căreia contabilitatea trebuie să prezinte adevărul fără să fie părtinitoare. Prudența şi fidelitatea sunt, în opinia autorului, în contradictoriu, din moment ce prudența serveşte interesele anumitor utilizatori ai raportărilor financiare în detrimentul altora. Mai apoi, după opiniile autorilor Montesinos Julve, Garcia Benau şi Vela Bargues (1989), prezentate de Machado Cabezas (1996, p. 811), scopul principiului prudenței este de a proteja averea unei entități împotriva riscului de a reflecta rezultate nereale („supradimensionate"), a căror distribuție ar putea conduce la decapitalizarea societății. Această tendință a prudenței este în măsură să denatureze obiectivul imaginii fidele.

Feleagă (1996, p. 224) formulează următoarea întrebare în legătură cu acest conflict: „*ce imagine fidelă mai oferă situațiile financiare întreprinderilor dacă anulăm un provizion?*" Acelaşi autor (1997, p. 52) susține că în mod cert principiul prudenței este în starea cea mai conflictuală cu obiectivul imaginii fidele, el inducând în mod constant un punct de vedere pesimist, care solicită

contabilizarea minusurilor de valoare în detrimentul plusurilor. Feleagă & Ionaşcu (1997, p. 382) afirmă că, de fapt, excesul de prudență intră în conflict cu imaginea fidelă. Aprecierea corectă a prudenței este o condiție care trebuie îndeplinită pentru a putea obține o imagine fidelă. Autorii afirmă că din punct de vedere al profesioniştilor contabili francezi aceasta este inclusă în „ecuația imaginii fidele".

Toma & Robu (2014, p. 7) susțin că, în urma analizei modului de acțiune al principiului prudenței, aşa cum este prezentat el în reglementările contabile, şi a cerinței de fidelitate căreia acesta trebuie să-i corespundă, se poate ajunge la următoarele două concluzii: tratamentul asimetric al minusurilor şi plusurilor de valoare pentru datorii şi active conduce în mod inevitabil şi cert la o depărtare a informațiilor prezentate de starea de fapt a entității (în aceste condiții nu mai putem spune că informațiile prezentate reflectă imaginea fidelă a poziției financiare); recunoaşterea tuturor deprecierilor, a datoriilor potențiale şi a pierderilor, indiferent de natura rezultatului exercițiului sau de momentul în care acestea devin evidente şi nerecunoaşterea profitului până la momentul realizării efective a acestuia, la data bilanțului, conduce la neprezentarea imaginii fidele a performanței entității. Autorii susțin ipoteza conform căreia principiul prudenței este într-o stare de conflict cu obiectivul raportării financiare, imaginea fidelă. De asemenea, ei susțin că o interpretare rezonabilă a imaginii fidele la momentul actual ar putea fi prezentată în următoarea manieră: un profesionist contabil trebuie să tindă către un obiectiv ideal (imaginea fidelă), ştiind că din cauza prudenței şi a unor restricții de ordin juridic acesta este imposibil de atins.

Am putea spune că adevăratul motiv pentru care putem afirma că există un conflict între imaginea fidelă şi principiul prudenței constă în existența mult disputatei contabilități creative. Astfel, după cum afirmă Villarroya Lequericaonandia (2003, p. 210) în acest sens, este evident că existența principiilor contabile care permit introducerea subiectivismului, cum este de altfel cazul prudenței, favorizează apariția manipulărilor contabile. Autoarea susține că trebuie recunoscut faptul că aplicarea unor principii contabile, în special a principiului prudenței, constituie o frână pentru optimismul managerilor şi un mecanism de protecție împotriva incertitudinii afacerilor, încurajând, în acelaşi timp, contabilitatea creativă în companii. Ori, contabilitatea creativă ar trebui considerată un impediment în calea obținerii imaginii fidele. Folosirea prudenței drept facilitator al contabilității creative, nu face altceva decât să intensifice amplitudinea acestui conflict.

1.2. Perspectiva de complementaritate a prudenței în raport cu imaginea fidelă în literatura de specialitate

Pornind de la premisa că „rețeta imaginii fidele" include drept principal „ingredient" respectarea principiilor contabile general acceptate (Feleagă & Ionaşcu, 1997), ne-am concentrat atenția şi asupra argumentelor în favoarea prudenței, care susțin în acest sens ideea existenței unei relații de completare între cele două concepte, în scopul reflectării realității economice a unei entități.

Kamall (2012) afirmă, în apărarea prudenței, că abandonarea prudenței în favoarea neutralității a încurajat o atitudine de „bifare a cerințelor" (*en*. box-ticking attitude), ceea ce înseamnă că situațiile financiare sunt întotdeauna considerate „adevărate şi corecte" dacă au bifat toate cerințele cerute de IFRS. Autorul afirmă că fără prudență unele instituții financiare şi corporații vor putea să se ascundă în spatele standardelor internaționale de contabilitate şi vor susține că sunt solvente, în condițiile în care realitatea este complet alta.

Simo *et al*. (2013) prezintă prudența drept *„o evaluare rezonabilă a faptelor pentru a evita transferul riscurilor incertitudinilor actuale, transfer care ar putea greva bunurile şi veniturile companiei în viitor".* Termenul „rezonabil" face referire la judecata profesională a producătorilor de informații. Perceperea riscului este subiectivă. Întrebarea autorilor este: putem defini un prag pentru aprecierea prudenței şi să spunem dacă suntem sau nu prea prudenți? În opinia lor această întrebare este cea care pune la îndoială coerența principiului prudenței cu obiectivul imaginii fidele.

Bunget & Bureană (2015) susțin că pentru a putea discuta despre ***prudență*** trebuie să defineşti mai întâi imaginea fidelă, aceasta fiind considerată în opinia autorilor un complement al imaginii fidele. În viziunea lor imaginea fidelă este imaginea în care ne putem încrede şi afirmă că acest conflict nu va putea fi niciodată eliminat.

Tratamentul contabil asimetric al plusurilor şi minusurilor de valoare constatate la inventariere presupune recurgerea la un exces de prudență în detrimentul urmăririi obiectivului de imagine fidelă. Prin natura şi

conținutul său, principiul prudenței asigură continuitatea activității şi totodată obținerea unei imagini exigente, pesimiste asupra averii unei întreprinderi (Horomnea *et al.*, 2016, pp. 119, 184). Coroborată cu opinia lui Feleagă & Ionaşcu (1997), situația conflictuală între prudență şi imagine fidelă pare să apară pe fondul abuzului de prudență, a exagerărilor privind evaluarea la momentul încheierii exercițiului şi nu pe fondul utilizării unui grad rezonabil de precauție în contabilizarea rezultatelor.

Analiza literaturii de specialitate ne-a convins că nu există lucrări care să exploreze legătura dintre prudență şi imaginea fidelă în tot ansamblul ei, în special un model de cuantificare a acesteia. Pornind de la această constatare, cercetarea noastră îşi propune să analizeze mai în profunzime această legătură, urmărind, în mod special, dacă şi în ce măsură prudența este percepută drept un factor de influență major în vederea obținerii imaginii fidele.

2. Metodologia cercetării

Având în vedere o serie de coordonate precum: semnificația atribuită imaginii fidele, utilizarea prudenței cu scopul manipulării rezultatelor şi semnificația atribuită contabilității creative, problemele pe care ne-am propus să le clarificăm, pe baza răspunsurilor primite în cadrul unui sondaj de opinie pe bază de chestionar, administrat unor persoane reprezentative ale profesiei contabile (experți contabili, auditori financiari şi economişti contabili fără calitatea de expert contabil sau contabil autorizat), sunt:

- *Există o opinie unitară în rândul profesioniştilor contabili din România în ceea ce priveşte relația dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței?*
- *Este percepută imaginea fidelă de către profesioniştii contabili români drept imaginea obținută în urma respectării tuturor principiilor contabile, printre care se numără şi prudența, în calitatea de principiu fundamental (Penman, 2016)?*
- *Este percepută imaginea fidelă de către auditori drept un obiectiv util acestora?*
- *Există cazuri în care prudența a fost utilizată cu scopul manipulării rezultatelor?*

În aceste condiții, obiectivul principal al cercetării îl reprezintă identificarea percepției profesioniştilor contabili români cu privire la relația dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței, având drept element de referință cele două situații regăsite în literatura de specialitate: conflict sau completare, iar obiectivele secundare vizează identificarea percepției respondenților asupra semnificației imaginii fidele, necesității construirii unei definiții universal acceptate pentru aceasta, semnificației contabilității creative şi, totodată, asupra utilizării prudenței cu scopul de a manipula rezultatele unei companii prin intermediul provizioanelor şi al ajustărilor pentru depreciere sau pierdere de valoare.

Alegerea şi construirea chestionarului pentru elaborarea sondajului de opinie a avut la bază studiile de specialitate întocmite de-a lungul anilor pe seama imaginii fidele. În literatura de specialitate acest instrument este folosit deseori cu scopul de a surprinde percepția asupra imaginii fidele a diferitelor categorii de utilizatori ai informațiilor financiar contabile.

Prezentăm, în acest sens, o sinteză a unor lucrări reprezentative în ceea ce priveşte percepția asupra imaginii fidele. Astfel, utilizând sondajul de opinie pe bază de chestionar, Nobes & Parker (1991) au urmărit modul în care companiile din Marea Britanie au aplicat în practică conceptul de imagine fidelă la întocmirea situațiilor financiare: Low & Koh (1997) au investigat viziunea contabililor, a reprezentanților bancari şi a managerilor din Singapore asupra imaginii fidele şi au examinat dacă aceasta a fost percepută drept respectarea principiilor contabile general acceptate şi a cerințelor legale; Amat et *al.* (2000) au investigat experiența auditorilor spanioli cu privire la utilizarea imaginii fidele, opiniile lor cu privire la valoarea termenului şi experiența lor în ceea ce priveşte supremația acestui concept în fața celorlalte dispoziții legale; Kosmala (2005) a stabilit importanța cerințelor imaginii fidele pentru practicieni polonezi; Kirk (2006) a continuat şi extins o cercetarea empirică internațională privind percepțiile directorilor financiari, auditorilor şi acționarilor asupra conceptului de imagine fidelă în Noua Zeelandă; Gonzalo – Angulo et *al.* (2018) au analizat efectele pe care statutul profesional şi maturitatea le au asupra înțelegerii şi perceperii imaginii fidele şi asupra supremației sale în Spania; iar studiul lui Piechocka-Kałużna (2018) a vizat noțiunea de adevăr în cadrul raportării financiare şi rolul imaginii fidele în cadrul principiilor contabile.

Pornind de la observația că aspectele vizate de cercetarea noastră nu au mai fost abordate până în

prezent în alte studii, după cum rezultă şi din sinteza prezentată, ne-am propus, aşadar, să documentăm percepția profesioniştilor contabili români asupra relației dintre imaginea fidelă şi prudență, având în vedere totodată şi interpretarea celor două concepte, precum şi legătura lor cu manipularea contabilă la limita legii, adică ceea ce numim contabilitate creativă.

Sondajul de opinie constă într-un chestionar format din 19 întrebări (prezentate în **Anexă**), *de tip factual* – fac referire la anumite situații, comportamente cunoscute de respondenți şi *de opinie* – vizează atitudinile, părerile celor chestionați (Şandor, 2013, p. 119), care a fost adresat unui eşantion format din membrii CECCAR (experți contabili şi contabili autorizați deopotrivă), auditori financiari şi economişti contabili fără calitatea de expert sau de contabil autorizat, fiind structurat pe trei secțiuni:

- *În prima secțiune* (întrebările 4-6) au fost utilizate întrebări de opinie care vizează percepția profesioniştilor contabili cu privire la interpretarea conceptului de imagine fidelă şi la necesitatea prezentării unei definiții stricte şi unitare a acestui concept.
- *În cea de-a doua secțiune* (întrebările 7-14) au fost utilizate întrebări de tip factual şi de opinie care vizează percepția profesioniştilor contabili cu privire la modul în care principiul prudenței interacționează cu obiectivul imaginii fidele, urmărind poziționarea subiecților în una din cele două situații identificate în urma analizei literaturii de specialitate (stare de conflict sau de completare) şi motivarea alegerii făcute.
- *În ultima secțiune* (întrebările 15-19) au fost utilizate predominant întrebările de opinie prin care a fost urmărită percepția respondenților cu privire la utilizarea principiului prudenței drept mijloc de manipulare a rezultatelor financiare.

Chestionarul debutează cu o serie de întrebări (1-3) care au rolul de a identifica categoria din care face parte respondentul şi experiența acestuia în domeniu.

În vederea construirii întrebărilor propuse, am avut în vedere lucrările autorilor Barnea, Ronen and Sadan, 1976; Collet, 1990; Walton, 1993; Naser, 1993; Feleagă and Ionaşcu, 1997; Shah, 1998; Amat, Blake and Oliveras, 2000; Stolowy, 2000; García Cea, 2012; Stolowy, Lebas and Ding, 2013; Horomnea *et al.*, 2016 şi totodată cerințele *IAS 1 Prezentarea situațiilor financiare.*

3. Selectarea eşantionului

Grupul țintă de specialişti din domeniul financiar-contabil vizat a fost reprezentat de economişti fără calitate de expert, experți şi contabili autorizați – membri CECCAR şi de reprezentanți ai activității de audit din Regiunea de Nord-Est a României (județele Iaşi, Suceava, Bacău, Neamț, Vaslui şi Botoşani). Cu toate acestea, pentru sporirea numărului de rezultate din partea auditorilor, grupul țintă a inclus ulterior şi reprezentanți ai activității de audit din județe precum Maramureş, Bistrița, Braşov, Mureş şi totodată din municipiul Bucureşti. Înainte de distribuirea sa, chestionarul a fost pre-testat în vederea rafinării structurii sale.

În vederea realizării efective a acestui studiu, a fost utilizat cu precădere serviciul Formulare Google, pus la dispoziție de platforma Google, chestionarul astfel construit fiind prezentat respondenților prin intermediul mijloacelor de comunicare electronice (e-mail).

Chestionarul a fost distribuit într-o primă etapă în format fizic, în cadrul unor cursuri de instruire organizate de Corpul Experților şi Contabililor Autorizați din România (CECCAR), fiind obținute 17 răspunsuri, iar ulterior a fost pus la dispoziția unui număr de aproximativ 900 de persoane (aproximativ 300 de reprezentanți pentru fiecare din cele trei grupuri) prin intermediul mijloacelor de comunicare electronice – e-mail[1] – fiind obținute de această dată 105 răspunsuri.

Din cele două etape derulate în perioada aprilie – octombrie 2019 am obținut un total de 122 răspunsuri, din care 121 sunt utilizabile, un răspuns fiind eliminat pe fondul neapartenenței respondentului la grupul țintă. Numărul de răspunsuri este comparabil cu cele primite la chestionare similare ce vizează percepția asupra imaginii fidele efectuate de McEnroe & Martens, 1998 şi Kosmala, 2005, şi totodată reprezintă un număr acceptabil de răspunsuri pentru România, unde numeroase studii – precum cele ale autorilor Săcărin, Bunea and Gîrbină, 2013; Grosu, Almăşan and Circa, 2014; Almăşan et al., 2019; Buculescu and Velicescu, 2014 – care vizează diferite aspecte ce țin de domeniul

[1] E-mail-urile au fost trimise pentru început populației țintă în luna mai 2019 după care, în luna septembrie, a fost expediat un mesaj de reamintire aceluiaşi grup de persoane. Deoarece pentru auditori a fost înregistrată o rată foarte mică de răspuns în cele două etape, am extins distribuirea chestionarului şi altor persoane din județe din afara regiunii de Nord-Est şi municipiul Bucureşti.

financiar contabil, prezintă eşantioane similare. Conform Albu et *al*. (2011), efectuarea şi publicarea cercetărilor care prezintă eşantioane mai mici decât cele prevăzute în jurnalele de contabilitate internaționale a fost pusă pe seama reticenței companiilor şi a profesioniştilor de a răspunde la sondajele bazate pe chestionare, cel mai probabil în încercarea de a preveni divulgarea informațiilor sensibile.

4. Rezultate şi discuții

Centralizarea rezultatelor într-o primă fază ne-a conturat profilul respondenților. Am observat astfel că cei mai mulți respondenți sunt din categoria ***economiştilor fără calitate de expert*** (55 respondenți – 45,45%) urmați de ***membrii CECCAR*** (7 contabili autorizați – 5,79% şi 40 experți contabili – 33,06%) şi de ***reprezentanți ai activității de audit*** (11 auditori independenți – 9,09% şi 8 reprezentanți ai unor societăți de audit – 6,61%).

Rolul predominant îndeplinit de respondenți este de întocmire/participare la întocmirea situațiilor financiare (62%), iar majoritatea respondenților (79%) activează de peste 5 ani în acest domeniu, 47% din ei având o experiență de peste 15 ani. Prima secțiune vizează întrebările 4-6, întrebări de opinie, care sunt utilizate cu scopul de a stabili în ce măsură opinia respondenților cu privire la semnificația imaginii fidele se identifică cu o serie de interpretări furnizate de literatura din domeniu şi, totodată, măsura în care ei consideră necesar ca pentru acest concept să fie construită o definiție/interpretare universal acceptată.

Pentru a explora percepția profesioniştilor contabili din țara noastră asupra conceptului de imagine fidelă şi, implicit, asupra semnificației/interpretării acestuia am prezentat prin intermediul celei de-a patra întrebări din chestionar o serie de definiții/semnificații/interpretări identificate în literatura de specialitate, cerându-le respondenților să acorde un scor de la 1 (1 – dezacord total) la 5 (5 – acord total) pentru fiecare din ele. Pe baza scorului atribuit de cei 121 de respondenți am obținut o ierarhizare a opiniilor, după cum poate fi observat în **Tabelul nr. 1**.

Tabelul nr. 1. Interpretarea imaginii fidele în funcție de statutul respondentului – Q4

Interpretare imagine fidelă	Nr. răsp	Statutul respondentului	Scor acordat					Media	Mod	Rank
			1	2	3	4	5			
Garant al calității raportărilor financiare	121	Economist	0	0	4	22	29	4,37	4	2
		Membru CECCAR	0	1	3	22	21			
		Reprezent. Audit	0	1	0	12	6			
Aplicarea cu bună credință a tuturor principiilor contabile	120	Economist	0	1	3	18	32	4,44	5	1
		Membru CECCAR	0	0	1	25	21			
		Reprezent. Audit	0	0	1	11	7			
Element asiguratoriu invocat în momentul în care reglementările contabile nu acoperă o anumită speță	119	Economist	1	3	13	23	13	3,8	4	6
		Membru CECCAR	0	3	14	19	11			
		Reprezent. Audit	0	1	8	6	4			
Obiectiv suprem al raportării financiare	120	Economist	0	3	9	17	25	4,1	5	4
		Membru CECCAR	0	1	9	20	17			
		Reprezent. Audit	0	3	3	8	5			
Un principiu util auditorilor	114	Economist	0	2	10	19	21	3,99	4	5
		Membru CECCAR	1	2	8	19	13			
		Reprezent. Audit	1	1	5	8	4			
Conceptul de imagine fidelă presupune reprezentarea exactă a activității desfăşurate de entitate	120	Economist	0	2	7	11	34	4,27	5	3
		Membru CECCAR	1	0	5	20	21			
		Reprezent. Audit	1	1	3	10	4			

Sursa: Prelucrările autorilor, 2020

În ansamblu, analizând datele din **Tabelul nr. 1**, se poate concluziona că ***„Aplicarea cu bună credință a tuturor principiilor contabile”*** este cea mai reprezentativă interpretare atribuită imaginii fidele, urmată îndeaproape de cea de ***„Garant al calității raportărilor financiare”*** şi de *„ …* ***reprezentarea exactă a activității desfăşurate de entitate”.*** După cum se poate observa între scorurile atribuite nu există

decalaje foarte mari, iar niciuna din interpretări nu a fost respinsă de un număr semnificativ de respondenți. Acest lucru pune în evidență caracterul incert al conceptului şi ne duce cu gândul la afirmația lui Cunningham (2003), conform căreia imaginea fidelă ar putea într-adevăr să aibă semnificații diferite pentru diferite grupuri sau societăți.

În ceea ce priveşte statutul respondenților, se poate observa că între cele trei categorii: ***economişti fără calitate de expert*** (55 respondenți), ***membrii CECCAR*** (47 respondenți) şi ***reprezentanți ai activității de audit*** (19 respondenți) nu există diferențe foarte mari. Totodată, aşteptările cu privire la atribuirea prioritară a semnificației de ***„principiu util auditorilor"*** de către auditori se dovedesc nefondate întrucât, în limita eşantionului analizat, se poate observa că aceştia optează prioritar pentru descrierea imaginii fidele drept ***„Aplicarea cu bună credință a tuturor principiilor contabile"*** şi de ***„Garant al calității raportărilor financiare".***

Întrebați dacă consideră necesară construirea unei definiții universal acceptate, 58,68% din respondenți au spus că nu. Cei 50 de respondenți care au afirmat că o consideră necesară au fost rugați în continuare să precizeze de ce anume. Astfel, analizând 28 de răspunsuri libere considerate utilizabile pentru a fi analizate, am observat că, în limita eşantionului analizat, respondenții consideră necesară definirea/interpretarea într-o manieră universală a imaginii fidele pentru a asigura: o ***interpretare unitară, clară*** a conceptului, asigurând în acest fel evitarea interpretărilor individuale, subiective care conduc la reprezentări diferite vizavi de aceeaşi speță; un grad ridicat de ***transparență*** a raportării activităților şi evenimentelor şi un ***grad cât mai ridicat de obiectivitate şi siguranță*** că ceea ce este reprezentat redă adevărata realitate economică.

Cea de-a doua secțiune a vizat, în primul rând, stabilirea gradului de familiaritate al respondenților cu instrumentele de tipul provizioanelor şi ajustărilor pentru depreciere sau pierdere de valoare, iar mai apoi percepția profesioniştilor contabili cu privire la modul în care principiul prudenței interacționează cu obiectivul imaginii fidele, având în vedere în acest sens 3 etape.

În limita eşantionului analizat, pentru cei care au atribuții de ținere a contabilității, cele mai utilizate provizioane sunt cele pentru ***litigii, amenzi, penalități sau alte daune, despăgubiri, datorii incerte,*** urmate de cele pentru ***garanții acordate clienților*** şi ***alte tipuri de provizioane.*** În ceea ce priveşte situația ajustărilor pentru depreciere, pentru cei care au atribuții de ținere a contabilității, cele mai rar utilizate sunt cele pentru ***pierderea de valoare a conturilor de trezorerie***. Dintre categoriile menționate, doar o serie limitată de provizioane şi ajustări pentru depreciere beneficiază de deductibilitate, fapt pentru care, cel puțin în limita rezultatelor obținute, nu putem afirma că utilizarea cu precădere a categoriilor de provizioane şi ajustări pentru depreciere prezentate anterior au loc din considerente fiscale, ci mai degrabă pe fondul luării în considerare a riscurilor şi incertitudinilor cu care se confruntă întreprinderile în elemente menite să reflecte realitatea economică.

Într-o primă etapă, în vederea stabilirii percepției asupra relației dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței, a fost inclusă în chestionar întrebarea nr. 9, care are scopul de a identifica dacă respondenții percep situațiile financiare întocmite în conformitate cu respectarea principiului prudenței drept situații care prezintă imaginea fidelă a poziției şi performanței financiare a întreprinderii. În acest sens, 79% dintre respondenți apreciază respectarea prudenței drept o caracteristică a raportărilor financiare care prezintă o imagine fidelă a averii întreprinderii.

În cea de-a doua etapă, pornind de la cele două situații identificate în urma analizei literaturii de specialitate: relație de completare şi relație conflictuală, respondenții au avut opțiunea de a selecta ideea/credința/opinia cu care aceştia se identifică (întrebarea nr. 10), urmând ca în cea de-a treia şi ultimă etapă să motiveze alegerea făcută (întrebarea nr. 11). Majoritatea respondenților, 91%, au optat pentru varianta ***„o relație de completare care presupune aplicarea prudenței cu scopul de a obține imaginea fidelă"***

Din cele 38 de răspunsuri utilizabile obținute la întrebarea nr. 11, reținem o parte din răspunsurile oferite, după cum urmează:

În vederea susținerii relației conflictuale:
„De cele mai multe ori, prudența excesivă determină o imagine distorsionată a unei întreprinderi" (EC sub 5 ani experiență).
„Dacă eşti prudent, nu ai imagine fidelă... Imaginea fidelă înseamnă că ai toate informațiile care afectează firma... informații care au în viitor o consecință negativă. Teoretic, nimeni nu cunoaşte viitorul, astfel, imaginea fidelă, care presupune cunoaşterea viitorului, nu există" (reprezentant audit, peste 15 ani experiență).

*„Aplicarea principiului prudenței nu reflectă întocmai realitatea, din cauza diminuării valorii activelor, respectiv majorării datoriilor" (*EC sub 5 ani experiență).
În vederea susținerii relației de completare:
„Raționamentul profesional este esențial pentru efectuarea unui audit adecvat. Consider termenul „prudență" sinonim cu termenul „scepticism profesional". Menținerea scepticismului profesional pe parcursul auditului este necesară dacă auditorul trebuie, de exemplu, să reducă riscul privind: omiterea unor circumstanțe neobişnuite; folosirea unor prezumții necorespunzătoare în determinarea naturii, plasării în timp şi amplorii procedurilor de audit şi în evaluarea rezultatelor acestora. Scepticismul profesional/ prudența este necesar/ă pentru o evaluarea critică a probelor de audit " (Reprezentant cabinet de audit, peste 15 ani experiență).
*„... relație de completare deoarece, prin aplicarea principiului prudenței putem obține o imagine cât mai fidelă a exercițiului contabil. Principiul prudenței nu permite crearea de active supraevaluate sau de cheltuieli subevaluate, ceea ce face să avem o situație cât mai credibilă a exercițiului financiar" (*EC între 10 şi 15 ani experiență).
„Prudența presupune constituirea de provizioane pentru activele depreciate şi creanțele incerte. Fără aceste ajustări activul ar avea o valoare mai mare decât cea reală" (Membru CECCAR, sub 5 ani experiență).
„... relație de completare întrucât imaginea fidelă presupune reflectarea situației reale, iar principiul prudenței presupune o apreciere rezonabilă a faptelor în scopul evitării riscului viitor, având ca rezultat obținerea acestei imagini fidele" (EC sub 5 ani experiență).
„Supraestimarea creanțelor şi/sau aprecierea datoriilor ca fiind mai mici nu fac altceva decât să distorsioneze imaginea asupra firmei, neoferind o imagine fidelă. Este bine să se meargă pe scenariul cel mai pragmatic, pentru a nu avea impresia de bunăstare artificială" (EC sub 5 ani experiență).
„În cazul în care nu se aplică principiul prudenței în evaluarea unor spețe economice s-ar obține o supraevaluare a activelor sau subevaluare a datoriilor etc. şi drept urmare nu s-ar obține o imagine fidelă a societății respective" (Membru CECCAR, peste 15 ani experiență).
Având în vedere cerința formulată în OMFP 1802/2014 (secțiunea 2.1 alin. 25) de a furniza informații suplimentare în notele explicative la situațiile financiare, în cazurile în care aplicarea prevederilor reglementărilor nu este suficientă pentru a oferi o imagine fidelă a activelor, a datoriilor, a poziției financiare şi a profitului sau pierderii entității, întrebările 12-14 vizează modul în care această opțiune a fost întâlnită de respondenți în activitatea lor, având în vedere trei întrebări considerate de Amat *et al*. (2000) în studiul lor.
Din răspunsurile analizate am observat că 31,40% din respondenți au avut unul sau mai mulți clienți care ***au decis să includă*** informații suplimentare în raportările financiare, având ca scop obținerea unei imagini fidele: 49,6% din respondenți s-au aflat în situația de a avea unul sau mai mulți clienți care au urmat ***sfatul*** de a include mai multe informații în rapoartele financiare cu scopul de a obține o imagine fidelă; iar 27,3% din respondenți s-au aflat în situația de a avea unul sau mai mulți clienți care nu au urmat sfatul de a include mai multe informații în rapoartele financiare cu scopul de a obține o imagine fidelă.
Ultima secțiune (întrebările 15-19) vizează percepția respondenților cu privire la utilizarea principiului prudenței drept facilitator al procesului de manipulare a rezultatelor financiare. Ne-am propus în prima etapă să identificăm, la fel ca în cazul imaginii fidele, cu ce anume asociază respondenții conceptul de contabilitate creativă, făcând şi de această dată apel la o serie de interpretări vehiculate în literatura de specialitate.
Analizând datele din **Tabelul nr. 2**, am putut constata că „***Manipularea situațiilor financiare utilizând opțiunile contabile, estimările sau alte practici acceptate de reglementările contabile"*** ar putea fi considerată cea mai reprezentativă interpretare atribuită contabilității creative, urmată îndeaproape de cea de „***Ansamblu de procedee utilizate pentru a modifica nivelul rezultatelor (în sensul optimizării sau minimizării lor) sau prezentarea situațiilor financiare, fără ca aceste obiective să se excludă reciproc".*** Cea mai puțin reprezentativă este cea de „***Diminuare deliberată a fluctuațiilor în ceea ce priveşte nivelul câştigurilor*"**, majoritatea respondenților fiind indecişi cu privire la această perspectivă asupra contabilității creative.
În ceea ce priveşte statutul respondenților se poate observa că, dintre cele trei categorii considerate, ***economiştii fără calitate de expert*** înclină preponderent spre „***Manipularea situațiilor financiare utilizând opțiunile contabile, estimările sau alte practici acceptate de reglementările contabile*"**, iar membrii CECCAR spre „***Procedeu prin care conducerea unei întreprinderi profită de lipsurile sau neclaritățile existente în normele contabile pentru a prezenta o imagine modificată a rezultatelor*"**.

Tabelul nr. 2. Percepția respondenților cu privire la semnificația contabilității creative – Q15

Interpretare contabilitate creativă	Nr. răsp.	Statutul respondentului	Scor acordat					Media	Mod	Rank
			1	2	3	4	5			
Procedeu prin care conducerea unei întreprinderi profită de lipsurile sau neclaritățile existente în normele contabile pentru a prezenta o imagine modificată a rezultatelor;	118	Economist	3	10	13	21	5	3,18	4	3
		Membru CECCAR	8	6	16	13	4			
		Reprezent. Audit	0	4	5	9	1			
Manipularea situațiilor financiare utilizând opțiunile contabile, estimările sau alte practici acceptate de reglementările contabile	116	Economist	2	10	8	25	7	3,24	4	1
		Membru CECCAR	11	4	16	10	5			
		Reprezent. Audit	0	3	5	8	2			
Diminuare deliberată a fluctuațiilor în ceea ce priveşte nivelul câştigurilor	115	Economist	3	12	20	10	6	2,91	3	4
		Membru CECCAR	13	6	17	8	2			
		Reprezent. Audit	0	2	8	8	0			
Ansamblu de procedee utilizate pentru a modifica nivelul rezultatelor (în sensul optimizării sau minimizării lor) sau prezentarea situațiilor financiare, fără ca aceste obiective să se excludă reciproc.	116	Economist	2	5	20	18	6	3,2	4	2
		Membru CECCAR	12	4	16	12	3			
		Reprezent. Audit	0	2	4	10	2			

Sursa: Prelucrările autorilor, 2020

Tot în ceea ce priveşte contabilitatea creativă, 57% dintre respondenți consideră că este uşor să detectezi tehnicile creative folosite în cadrul raportărilor contabile româneşti, iar 54% consideră că reglementările contabile româneşti facilitează utilizarea contabilității creative.

Fiind un subiect mai dificil de abordat, atât prin intermediul chestionarului, cât şi prin alte tipuri de sondaj, ne-am limitat la documentarea utilizării tehnicilor contabilității creative care implică utilizarea provizioanelor şi a ajustărilor pentru depreciere, făcând apel în acest sens la experiența respondenților. Întrebați dacă au identificat în activitatea lor cazuri în care provizioanele şi/sau ajustările au fost folosite cu scopul de a manipula valoarea rezultatelor, în proporție de 11,57 % (14 respondenți) au precizat că au întâlnit cazuri în care ajustările pentru depreciere au fost folosite cu acest scop, iar 16,52% (20 respondenți) au întâlnit cazuri în care pentru manipularea rezultatelor s-a apelat la utilizarea provizioanelor.

În încheierea chestionarului respondenții au avut posibilitatea de a contribui cu exemple de situații privind interacțiunea dintre principiul prudenței şi imaginea fidelă sau cu privire la practicile creative identificate/întâlnite în practică. Un număr extrem de mic de respondenți au dat curs acestei invitații. Din opiniile exprimate de aceştia a rezultat că principiul prudenței este cel mai încălcat principiu şi că se invocă adesea în practică motivele fiscale pentru nerecunoaşterea provizioanelor şi a ajustărilor pentru depreciere sau pierdere de valoare, deşi, în fapt, impactul lor este neutru asupra bazei de calcul a impozitului pe profit. O opinie exprimată în acest sens a fost aceea că managementul evită afectarea rezultatului şi astfel *„se ajunge la o decapitalizare a societăților în final... ”* (Reprezentant audit, peste 15 ani experiență).

Concluzii

În condițiile în care scopul principal al acestui sondaj a fost identificarea percepției profesioniştilor contabili români cu privire la relația dintre imaginea fidelă şi principiul prudenței, prin raportare la cele două situații relevate de literatura de specialitate: conflict sau completare, rezultatele cercetării noastre au pus în evidență că, în limita eşantionului analizat, se poate spune că profesioniştii contabili români percep această relație drept una de completare, în sensul că aplicarea prudenței are loc cu scopul de a obține o imagine care să reprezinte realitatea economică. Nemulțumirile formulate cu privire la principiul prudenței, mai exact cu privire la relația conflictuală, pot fi puse, în principal, pe seama exagerării atitudinii prudențiale şi a utilizării acesteia cu scopul de a minimiza rezultatele perioadei.

În ceea ce priveşte percepția acestora asupra semnificației imaginii fidele, am putut observa că ea este văzută drept imaginea rezultată în urma respectării principiilor contabile şi deopotrivă drept un garant al calității, exactității realității economice şi obiectiv al raportării financiare. Cu toate că ne-am aşteptat ca acest concept să fie adjudecat drept un principiu util auditorilor, opiniile respondenților din această categorie converg spre ideea că în atingerea obiectivului de imagine fidelă primează respectarea principiilor contabile. Lipsa unei definiții este semnalată de o mare parte din respondenți, care susțin că acest concept ar trebui definit clar, pentru a nu mai lăsa loc de interpretări şi pentru a stabili cu certitudine o relație, o rețetă care, odată urmată, ar conduce doi profesionişti puşi în fața unor spețe identice sau similare să ia aceeaşi decizie, având drept reper doar cerința/obiectivul imaginii fidele.

În ceea ce priveşte contabilitatea creativă, ea este percepută de majoritatea drept o modalitate de a manipula situațiile financiare, utilizând în acest sens opțiunile existente în reglementările contabile şi posibilitatea de a face estimări. Această accepțiune a fost confirmată de o serie de respondenți care au identificat în activitatea lor cazuri în care utilizarea provizioanelor şi a ajustărilor pentru depreciere sau pierdere de valoare a avut drept scop manipularea rezultatelor.

Limitele cercetării vizează, în acest caz, numărul mic al eşantionului analizat, în special în cazul reprezentanților activității de audit. Cu toate că populația țintă a fost numeroasă, rata de răspuns înregistrată a fost mică. În cazul auditorilor, după cum am menționat şi în descrierea demersului metodologic, am extins aria de cercetare din cauza înregistrării unei rate foarte mici de răspunsuri în primele două etape ale distribuirii chestionarului. Numărul de respondenți a crescut în urma extinderii, dar a rămas ulterior neschimbat.

BIBLIOGRAFIE

1. Albu, N. *et al.* (2011), The implications of corporate social responsibility on the accounting profession: The case of Romania', *Amfiteatru Economic*, 13(29).
2. Almăşan, A. *et al.* (2019), The assessed usefulness of management accounting in Romania and Poland: a comparative contingency-based study, *Engineering Economics*, 30(3), pp. 253-264.
3. Amat, O., Blake, J. and Oliveras, E. (2000), Spanish auditors and the 'true and fair view, *Economics Working Paper*. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id= 199062.
4. Barnea, A., Ronen, J. and Sadan, S. (1976), Classificatory smoothing of income with extraordinary items, *The Accounting Review*, 51(1), pp. 110-122.
5. Buculescu, M. M. and Velicescu, B. N. (2014), An analysis of the convergence level of tangible assets (PPE) according to Romanian national accounting regulation and IFRS for SMEs, *Accounting and Management Information Systems*, 13(4), pp. 774-799.
6. Bunget, O. C. and Bureană, E. R. (2015), Testing the Violation of Conservatism Accounting Principle. Case Study on Romanian Listed Entities, *Timisoara Journal of Economics and Business*, 8(2), pp. 183-202. doi: 10.1515/tjeb-2015-0014.
7. Cabezas Machado, A. (1996), El principio de prudencia como distorsionador del resultado contable, *Técnica contable*, pp. 809-8018.
8. Collet, S. (1990), Imagen fiel y principios contables, *Revista española de financiación y contabilidad*, XX, pp. 351-361. Available at: http://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/44001.pdf.
9. Cunningham, L. A. (2003), *Semiotics, Hermeneutics and Cash: An Essay on the True and Fair View*. Available at: http://ssrn.com/abstract=386041 (Accessed: 6 June 2017).
10. Evans, L. and Nobes, C. (1996), Some mysteries relating to the prudence principle in the Fourth Directive and in German and British law, *The European Accounting Review*, (April 2015), pp. 37–41. doi: 10.1080/09638189600000021.
11. Feleagă, N. (1996), Îmblânzirea junglei contabilității. Concept şi normalizare în contabilitate. *Editura Economica*.
12. Feleagă, N. (1997), Dincolo de frontierele vagabondajului contabil. *Editura Economica, Bucureşti*
13. Feleagă, N. and Ionaşcu, I. (1997), Tratat de contabilitate, volumele I şi II, *Editura Economica, Bucureşti*.

14. García Cea, L. J. (2012), Una Revisión Crítica del Principio de Prudencia en Defensa de la Imagen Fiel; Edited by *Instituto de Contabilidad y Auditoría de Cuentas* (Ministerio de Economia y Competitividad), Espana
15. Gonzalo-Angulo, J. A., Garvey, A. M. and Parte, L. (2018), Perceptions of True and Fair View: Effects of Professional Status and Maturity, in *Modeling, Dynamics, Optimization and Bioeconomics III*.
16. Grosu, C., Almasan, A. and Circa, C. (2014), The current status of management accounting in Romania: the accountants' perception; in *AMIS 2014*, p. 15.
17. Horomnea, E. *et al.* (2016), Introducere în contabilitate. Concepte şi aplicații. Vl., editura *TipoMoldova.*
18. Kamall, S. (2012), Accounting rules place box ticking above prudence, *City A.M. Newsletter*. Available at: http://www.cityam.com/article/accounting-rules-place-box-ticking-above-prudence.
19. Kirk, N. (2006), Perceptions of the true and fair view concept: An empirical investigation, *Abacus*, 42(2), pp. 205–235. doi: 10.1111/j.1467-6281.2006.00198.x.
20. Kosmala, K. (2005), True and Fair View or rzetelny i jasny obraz 1? A survey of polish practitioners', *European Accounting Review*, 14(3), pp. 579–602. doi: 10.1080/096381804 2000336746.
21. Low, C. K. and Koh, H. C. (1997), Concepts associated with the "true and fair view": Evidence from Singapore', *Accounting and Business Research*, 27(3), pp. 195–202. doi: 10.1080/00014788.1997.9729544.
22. McEnroe, J. E. and Martens, S. C. (1998), Individual Investors' Perceptions Regarding the Meaning of US and UK Audit Report Terminology: Present Fairly in Conformity With GAAP and Give A True and Fair View, *Journal of Business Finance & Accounting*, 25(4), pp. 289–308.
23. Naser, K. H. M. (1993), Creative financial accounting: its nature and use. *Prentice Hall*.
24. Nobes, C. W. and Parker, R. H. (1991), "True and Fair": A Survey of UK Financial Directors, *Journal of Business Finance & Accounting*, 18(3), pp. 359–375. doi: 10.1111/j.1468-5957.1991.tb00600.x.
25. Penman, S. (2016), Conservatism as a defining principle for accounting, *The Japanese Accounting Review*. Research Institute for Economics & Business Administration-Kobe University, 6(2016), pp. 1–16.
26. Piechocka-Kałużna, A. (2018), The Evolution of the Importance of the True and Fair View (TFV) Principle. The Case of Poland', *Financial Sciences. Nauki o Finansach*. Sciendo, 23(4), pp. 89–101. doi: 10.15611/fins.2018.4.06.
27. Săcărin, M., Bunea, Ş. and Gîrbină, M. (2013), Perceptions of Accounting Professionals on IFRS Application at the Individual Financial Statements: Evidence from Romania, *Accounting and Management Information Systems*, 12(3), pp. 405–423.
28. Şandor, S. D. (2013), Metode si tehnici de cercetare in stiintele sociale. *Tritonic*.
29. Sandu, A. (2012), Metode de cercetare în ştiința comunicării. *Lumen, Iaşi*.
30. Shah, A. K. (1998), Exploring the influences and constraints on creative accounting in the United Kingdom, *European Accounting Review*, 7(1), pp. 83–104. doi: 10.1080/096381898336592.
31. Simo, B., Kamdem, D. and Wamba, L. D. (2013), Les concepts d'image fidèle et de prudence au cœur d'une ambivalence rhétorique et dialectique: une analyse diachronique (1750-1980), *Comptabilités*, (5), pp. 1–12.
32. Stolowy, H. (2000), Comptabilité créative, *Encyclopédie de Comptabilité, Contrôle de gestion et Audit*. Available at: https://studies2.hec.fr/jahia/webdav/site/hec/shared/sites/stolowy/acces_anonyme/ recherche/published articles/comptabilité créative.pdf (Accessed: 15 May 2018).
33. Stolowy, H., Lebas, M. and Ding, Y. (2013), Financial Accounting and Reporting. A Global Perspective; fourth. *Cengage Learning EMEA*.
34. Toma, C. and Robu, I. (2014), Study on the Role of Financial Auditing to Ensure the Conservatism in Financial Reporting, *Audit Financiar*, (9), pp. 3–16.
35. Walton, P. (1993), Introduction: the true and fair view in British accounting, *European Accounting Review*, 2(1), pp. 49–58. doi: 10.1080/09638189300000003.
36. ACCA (2014), Prudence and IFRS, pp. 2–6. Available at: http://www.accaglobal.com/con tent/dam/acca/global/PDF-technical/financial-reporting/tech-tp-prudence.pdf.
37. MFP (2014), Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 1802/29.12.2014 – Partea I pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale şi situațiile financiare anuale consolidate actualizat; Romania: *Monitorul Oficial 963/30.12.2014*.

ANEXA

Întrebările din chestionarul privind percepția specialiştilor din domeniul financiar contabil cu privire la relația dintre principiul prudenței şi obiectivul raportării financiare, imaginea fidelă

1. Statutul dumneavoastră:
   a. Auditor independent; b. Societate de audit; c. Expert contabil; d. Contabil autorizat; e. Economist / contabil fără calitatea de expert contabil sau de contabil autorizat; f. Altă categorie: specificați care.....
2. Care este rolul dumneavoastră în procesul raportării financiare?
   a. întocmire situații financiare; b. auditare situații financiare; c. certificare situații financiare; d. utilizator situații financiare; e. altul: specificați care.....
3. Vechimea în muncă:
   a. mai puțin de 5 ani; b. între 5 şi 9 ani; c. între 10 şi 15 ani; d. peste 15 ani
4. Pentru a stabili importanța conceptului de ***imagine fidelă*** precizați în ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații.

Interpretare	5 = „Acord total”	4 = „Acord”	3 = „Nici acord, nici dezacord”	2 = „Deza-cord”	1 = „Deza-cord total”
Garant al calității raportărilor financiare					
Aplicarea cu bună credință a tuturor principiilor contabile					
Element asiguratoriu invocat în momentul în care reglementările contabile nu acoperă o anumită speță					
Obiectiv suprem al raportării financiare					
Un principiu util auditorilor					
Conceptul de imagine fidelă presupune reprezen-tarea exactă a activității desfăşurate de entitate					

5. Considerați necesară construirea unei definiții concrete şi universal acceptate pentru conceptul de imagine fidelă?
   a. Da; b. Nu
6. Dacă ați răspuns cu **Da** la **întrebarea nr. 5** precizați de ce considerați, în opinia dumneavoastră, că este necesară o definiție pentru conceptul de imagine fidelă:
7. În cazul în care aveți atribuții de ținere a contabilității, ați întâlnit situații în care se impunea înregistrarea de provizioane? Bifați tipurile de provizioane înregistrate de dumneavoastră:
   a. pentru litigii, amenzi şi penalități sau alte daune, despăgubiri, datorii incerte; b. pentru acțiuni legate de dezafectarea imobilizărilor corporale; c. pentru restructurare; d. pentru garanții acordate clienților; e. pentru pensii şi obligații similare; f. pentru impozite; g. pentru încetarea contractului de muncă; h. pentru participarea salariaților la profit; i. pentru contracte cu titlu oneros; j. pentru acorduri de concesiune; k. alte provizioane; l. nu înregistrez provizioane; m. nu am atribuții de ținere a contabilității
8. În cazul în care aveți atribuții de ținere a contabilității, ați întâlnit situații în care se impunea înregistrarea de ajustări pentru depreciere? Bifați tipurile de ajustări pentru depreciere înregistrate de dumneavoastră:
   a. ajustări pentru deprecierea sau pierderea de valoare a imobilizărilor; b. ajustări pentru deprecierea stocurilor şi producției în curs de execuție; c. ajustări pentru deprecierea creanțelor; d. ajustări pentru pierderea de valoare a conturilor de trezorerie; e. nu înregistrez ajustări pentru depreciere; f. nu am atribuții de ținere a contabilității
9. Considerați că situațiile financiare pregătite în conformitate cu principiul prudenței prezintă imaginea fidelă a poziției şi performanței financiare a întreprinderii?
   a. Da; b. Nu
10. Cum considerați relația dintre principiul prudenței şi imaginea fidelă?
    a. O relație conflictuală care presupune excluderea prudenței cu scopul de o obține imagine fidelă;

b. O relație de completare care presupune aplicarea prudenței cu scopul de a obține imaginea fidelă.

11. Motivați în maxim 4 rânduri alegerea făcută la întrebarea nr. 10.
12. Ați avut vreodată un client care să decidă includerea unor informații suplimentare în raportările financiare, având ca scop obținerea unei imagini fidele ? (Amat et al., 2000)
    a. Da; b. Nu
13. Ați sfătuit vreodată un client să includă mai multe informații în rapoartele financiare cu scopul de a obține o imagine fidelă? (Amat et al., 2000)
    a. Da; b. Nu
14. Ați sfătuit vreodată un client să includă mai multe informații în rapoartele financiare cu scopul de a obține o imagine fidelă, iar acesta nu a ținut cont de sfatul dumneavoastră? (Amat et al., 2000)
    a. Da; b. Nu
15. Pentru interpretarea conceptului de ***contabilitate creativă*** precizați în ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații.

Interpretare	5 = „Acord total”	4 = „Acord”	3 = „Nici acord, nici dezacord”	2 = „Dezacord”	1 = „Dezacord total”
Procedeu prin care conducerea unei întreprinderi profită de lipsurile sau neclaritățile existente în normele contabile pentru a prezenta o imagine modificată a rezultatelor					
Manipularea situațiilor financiare utilizând opțiunile contabile, estimările sau alte practici acceptate de reglementările contabile					
Diminuare deliberată a fluctuațiilor în ceea ce priveşte nivelul câştigurilor					
Ansamblu de procedee utilizate pentru a modifica nivelul rezultatelor (în sensul optimizării sau minimizării lor), sau prezentarea situațiilor financiare, fără ca aceste obiective să se excludă reciproc					

16. Considerați facilă detectarea tehnicilor manipulatoare/creative folosite în raportările financiare româneşti?
    a. Da; b. Nu
17. Ați identificat cazuri în activitatea dumneavoastră curentă în care provizioanele sau ajustările pentru depreciere au fost folosite cu scopul de a manipula rezultatele unei companii?
    a. Da, cazuri în care provizioanele au fost folosite cu acest scop; b. Da, cazuri în care ajustările au fost folosite cu acest scop; c. Nu
18. Considerați că reglementările contabile naționale în vigoare facilitează utilizarea tehnicilor contabilității creative?
    a. Da; b. Nu
19. Dacă doriți să ne oferiți mai multe informații cu privire la experiența dumneavoastră cu interacțiunea dintre principiul prudenței şi imaginea fidelă sau cu privire la practici creative identificate în activitatea dumneavoastră, vă rugăm să o faceți în cele ce urmează, utilizând exemple de astfel de situații.

ERATĂ: La p. 91 din revista *Audit Financiar*, vol. XVIII, Nr. 1(157)/2020, **Figura nr. 1. Reprezentarea unui sistem contabil intra-organizațional bazat pe tehnologia blockchain**, în loc de „Sursa: Prelucrarea autorilor pe baza Rückeshäuser, 2017, citat de Desplebin *et al.*, 2019: 10” se va citi „Sursa: Rückeshäuser, 2017, citat de Desplebin *et al.*, 2019: 10”.

ERRATUM: On p. 200, *Audit Financiar* Journal, volume XVIII, No. 1(157)/2020, **Figure no. 1. Representation of an intra-organizational accounting system based on blockchain technology**, ”Source: Adaptation based on Rückeshäuser, 2017, quoted by Desplebin *et al.*, 2019:10” should be read as follows ”Source: Rückeshäuser, 2017, quoted by Desplebin *et al.*, 2019:10”.